

Evolució i situació dels programes de garantia de rendes

Jornada: Cap a un nou model de garantia de rendes
Perspectives i situació actual

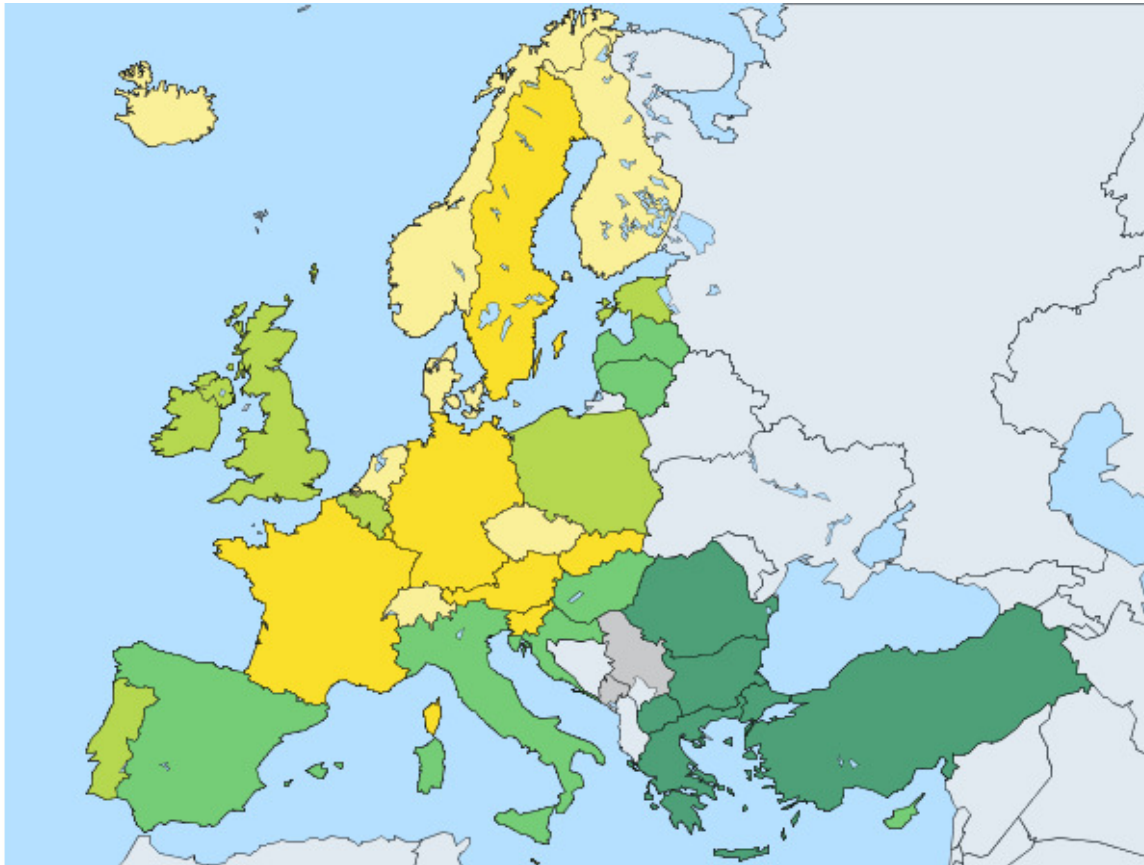
Vallés Occidental, 2 de març 2018

Maria Caprile

notus
recerca social aplicada
investigación social aplicada
applied social research
recherche sociale appliquée

● Pobresa i exclusió social

% de població en situació de pobresa o exclusió social (AROPE) - Data més recent

Legend

12.5 - 17.8

17.8 - 19.8

19.8 - 25.1

25.1 - 30.1

30.1 - 41.3

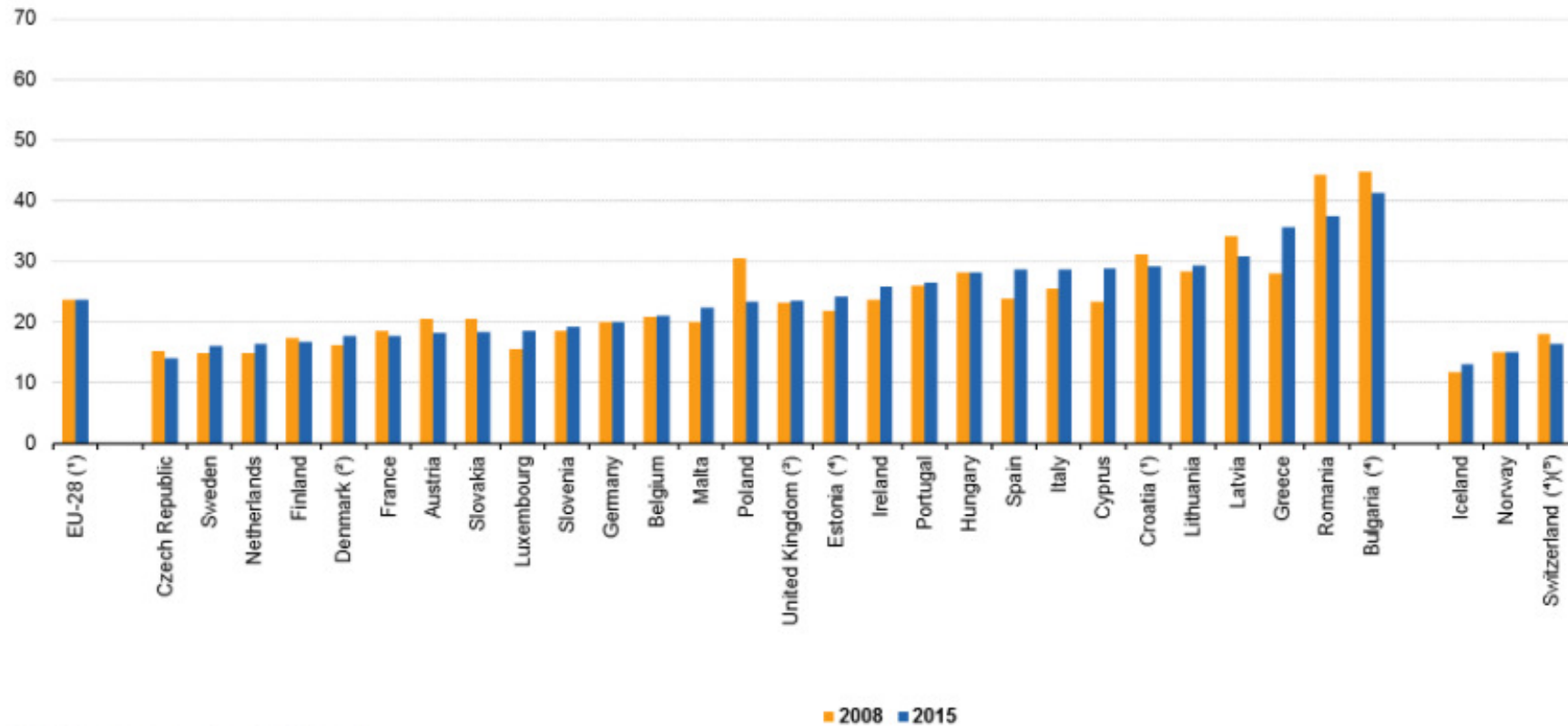
Not available

Pobresa i exclusió social

Evolució

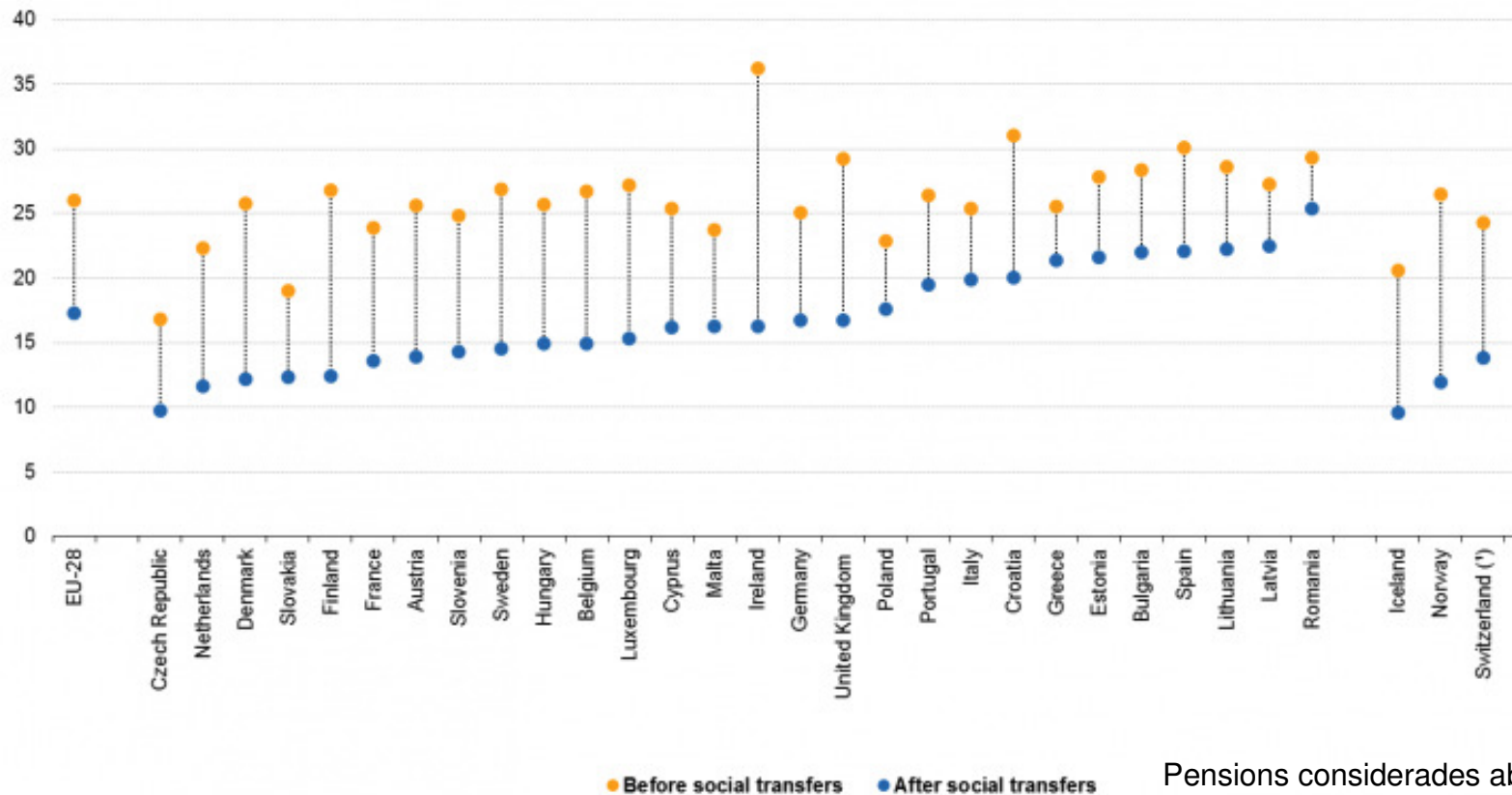
% de població en situació de pobresa o exclusió social (AROPE)
(2010-2015)

Pobresa

Impacte transferències socials

% de població en situació de pobresa – Abans i després de transferències socials, 2016

Pensions considerades abans de transferències socials

● Garantia de rendes, UE

- Darrera xarxa de protecció social per la població en edat de treballar i dependents – prestacions econòmiques destinades a llars en situació de pobresa que no tenen recursos suficients per viure amb dignitat
- En alguns casos comencen a desenvolupar-se en l'etapa expansiva dels estats del benestar - en d'altres tot just s'acaben d'implementar
- En l'actualitat presents a tots els països UE però amb gran diversitat

La garantia de rendes juga un paper i té un significat molt diferent a cada país, depenent de la desigualtat inicial de la renda, el paper redistributiu de l'estat del benestar...

● Garantia de rendes

Diversitat UE

- Programa general / entramat de diverses prestacions, moltes categòriques (per col·lectius específics)
- Destinats a llars que no tenen accés a altres prestacions més generoses / per complementar, en combinació amb altres prestacions (família/fills, habitatge...)
- Per persones en situació d'atur (i els seus dependents) / per aturats i ocupats
- Import de les prestacions – ingressos suficients?
- Cobertura – tota la població en situació de pobresa?
- Més / menys condicionat a la disponibilitat per treballar i la participació en polítiques d'activació

No hi ha un “model europeu” de garantia de rendes ni tendència clara de convergència entre els diferents països

● Garantia de rendes, estat

Configuració atípica

•Nivell estatal

- Subsidis assistencials d'atur i programes per col·lectius específics que han esgotat el subsidi (RAI, PREPARA,PAE); durada limitada; no té en compte la composició de la llar
- Prestació per fills a càrrec molt limitada

•Nivell autonòmic

Programes de garantia de rendes desenvolupats **a iniciativa** de cada CCAA – gran diversitat

Únic instrument no categòric que ofereix protecció front al risc general de pobresa

● Despesa en prestacions assistencials, estat

2015

ESTAT	Pensions, malaltia, incapacitat	62%
	Subsidis / programes atur	32%
CCAA	Rendes garantides	6%

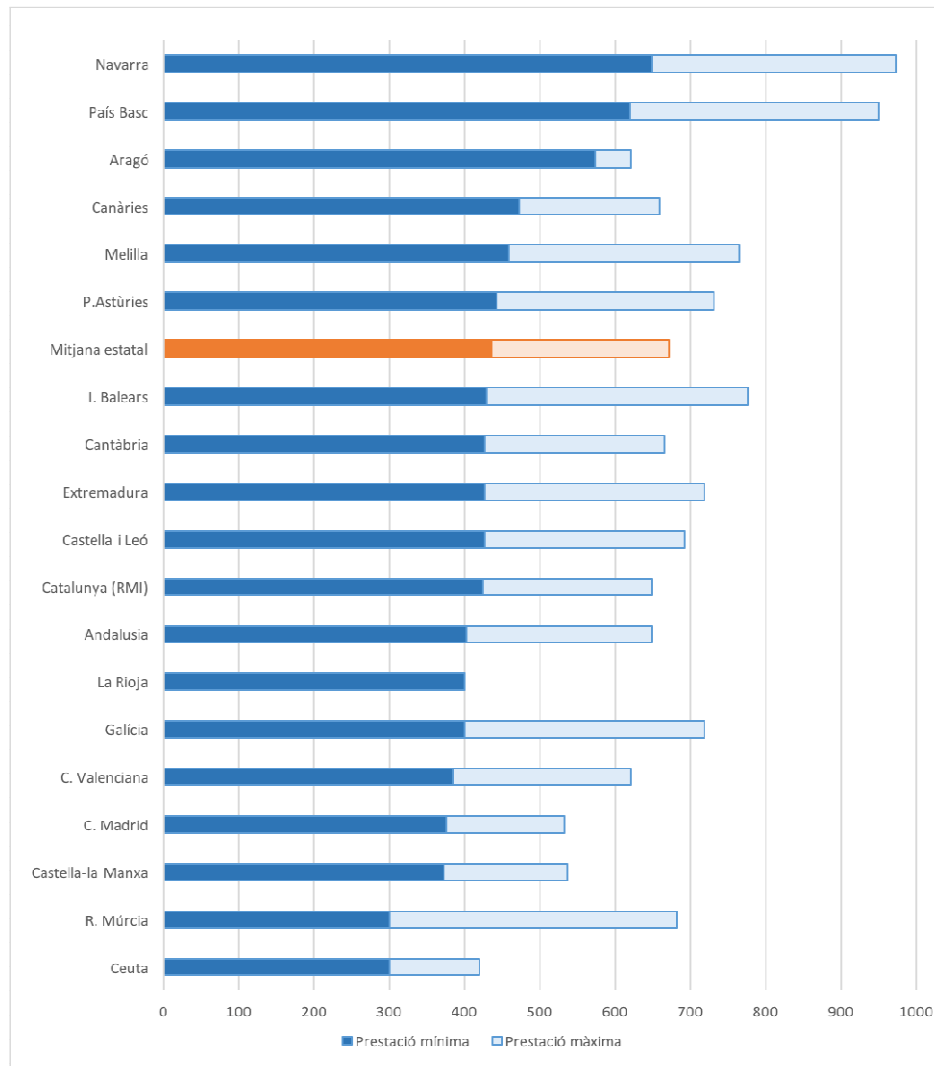
Despesa molt desigual en rendes garantides
Pais Basc: 36% de la despesa, amb menys del 5% de la població

● Adequació de les prestacions ○○○○ ○

Prestacions (renda garantida + prestacions complementaries)

- Per sota del llindar de pobresa (60% de la mediana d'ingressos) i en molts casos per sota del llindar de pobresa severa (40%)
- Dinamarca, Irlanda, Holanda són els països més generosos (arriben al 50-60% per alguns tipus de llars)
- Espanya es situa en un nivell mitjà-baix (30-40%); menys protecció per les llars amb fills
- Instruments molt diferents per establir la prestació de renda garantida

● Prestacions CCAA, 2015

- Menys protecció per llars amb fills (prestació general molt limitada; manca adequació de la renda garantida al nombre de membres de la llar)
- Només el País Basc té una prestació addicional d'habitatge rellevant

● Cobertura

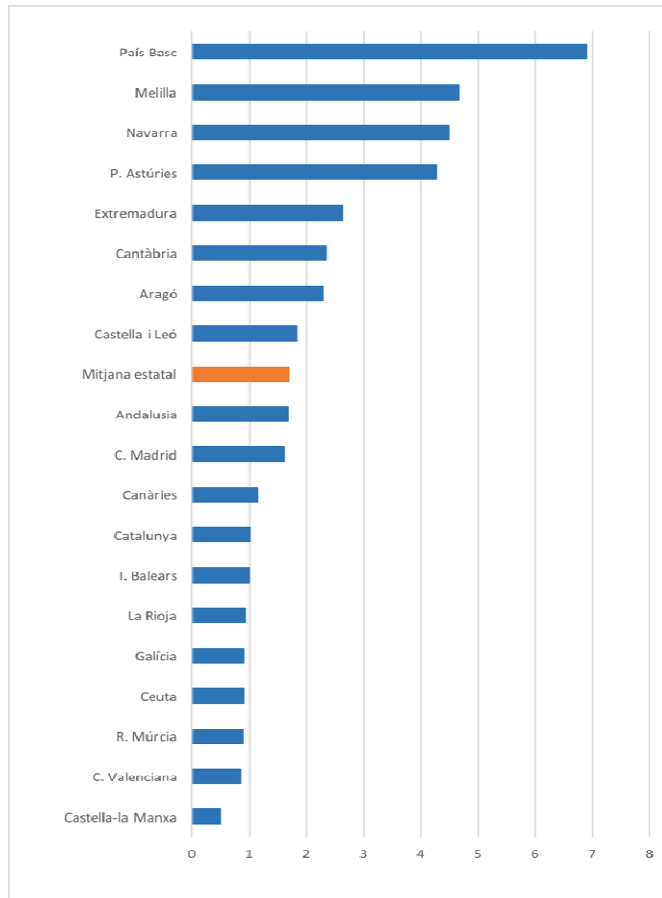

- Limitada per raons diverses
 - població en pobresa severa
 - condicions d'elegibilitat (edat, nacionalitat, residència legal..)
 - falta d'informació, estigmatització, excés de burocràcia
- Adequada en relació amb la població en pobresa severa: només en la meitat dels països
- Espanya cobertura insuficient

● Cobertura CCAA, 2015

% Beneficiaris sobre població

Indicador de cobertura - % beneficiaris sobre població en risc de pobresa severa

País Basc	251,7
Navarra	115,1
Cantàbria	104,5
Aragó	95,5
P. Astúries	93,5
Melilla	64,2
Castella Leó	44,9
Extremadura	39,1
La Rioja	31,0
C. Madrid	28,0
Mitjana estatal	26,5
Catalunya	23,4
Galícia	22,9
Ceuta	22,4
I. Balears	21,7
Andalusia	17,0
R. Múrcia	11,0
C. Valenciana	11,0
Canàries	8,5
Castella la Manxa	7,8

● Condicionalitat

Vinculació rendes garantides amb disponibilitat per treballar i participació en polítiques actives

- Diferències en el grau de control i sancions
- Tendència dominant: afavorir la sortida dels programes a través de la reintegració forçosa en el mercat de treball
- Aspecte crític en un context de inestabilitat, baix salari i pobresa en el treball

En contrast, els estímuls positius a l'ocupació (compatibilitat entre prestació i ocupació, amb major nivell de renda) han donat bons resultats – reducció de pobresa i augment de l'activitat laboral (Bèlgica, Irlanda, Finlàndia, País Basc)

● Tendències des de la crisi

- Predomini de les polítiques d'austeritat i contenció de la despesa
 - criteris més estrictes d'elegibilitat, duració
 - condicionalitat reforçada
 - programes per la població en pobresa més severa o situació més vulnerable
- Racionalització i simplificació dels programes

Tendències positives recents (adequació de les prestacions, cobertura: Grècia, Itàlia, Estònia, França; Catalunya, Comunitat Valenciana...

● Balanç

- Els programes de garantia de rendes a la UE tenen un conjunt de problemes comuns: prestacions insuficients o inadequades; incapacitat per atendre a totes les persones que ho necessiten i impacte limitat per reduir la pobresa
- Tenen un paper clau per mitigar la pobresa severa però no són suficients per garantir condicions de vida dignes
- L'evolució en el darrers anys no ha millorat aquesta situació
- La situació és especialment greu en els països amb nivells de pobresa i desigualtat elevada, que han patit la crisi econòmica amb molta virulència

Cap avanç en una directiva europea, malgrat diverses resolucions del Parlament Europeu per incrementar prestacions (60% mediana ingressos nacionals) i cobertura

● Debat

Les febleses de molts programes de garantia de rendes actuals, el debat al voltant de la renda bàsica universal han posat de relleu alguns aspectes bàsics de la lluita contra la pobresa

- Establir el dret a tenir uns ingressos suficients per viure amb dignitat com un dret subjectiu i no condicionat
- Consensuar socialment què s'entén per ingressos suficients
- Reformar i racionalitzar el sistema de protecció social al voltant d'aquest dret subjectiu, eliminant discrecionalitats i falta de protecció per determinats col·lectius
- Afavorir la inclusió social i la inserció laboral amb estímuls positius
- Adoptar un major grau de redistribució de la renda per afrontar aquest repte